

Op 16 mei 2016 ontving ik onderstaand standpunt van de Haagse Vogelbescherming op mijn commentaar d.d. 18 augustus 2015 richting hun Stadsvogeldeskundige. Dat is te lezen via deze link:

[http://www.kiekjesdief.nl/jml3/torenvalken-duindorp/1919-over-de-Valk-en-de-mus](http://www.kiekjesdief.nl/jml3/torenvalken-duindorp/1919-over-de- Valk-en-de-mus)

In onderstaand stuk heb ik mijn correcties op feitelijke onjuistheden en mijn kanttekeningen aangegeven d.m.v. doorhalingen en geel gemarkeerde tekstvoorstellen

Wim van Yperen, kiekjesdief.nl , 17 mei 2016

Aan: Stadsecoloog gemeente Den Haag
Mevrouw E. Vogelaar

cc.: Deelnemers Beheerplatform Westduinpark

Van: Adri Remeeus
Voorzitter Haagse Vogelbescherming

d.d.: 17 februari 2016

Betreft: Torenvalken en huismussen op het Norfolkterrein Scheveningen

Geachte mevrouw Vogelaar,

Zoals ik u bij een eerdere gelegenheid meldde, en ook wereldkundig maakte aan de deelnemers aan het genoemde platform, ontstond in de zomer van 2015 een levendige e-mail wisseling tussen enkele zich betrokken voelende vogelaars. Overigens liepen hun opvattingen minder sterk uiteen dan in eerste instantie werd gedacht. Hun bevindingen, gecombineerd met de binnen onze vereniging aanwezige expertise, heeft geleid tot onderstaande visie over de 'problematiek' tussen torenvalk en huismus. Aanvullend wordt ingegaan op nut en noodzaak van nestkasten in het algemeen.

A. INLEIDING

In de eerste helft van 2015 ontstaat er tussen een aantal vogelliefhebbers een discussie over het wel en wee van de huismussen op het Norfolkterrein, in relatie tot de aanwezigheid van een broedpaar torenvalk. Omdat de maildiscussie, met daarin allerlei pro's en contra's een gewogen oordeel (en daarmee een mogelijke oplossing) verder weg wierp dan dichterbij haalde heeft Adri Remeeus, na overleg met het bestuur van de Haagse Vogelbescherming (HVB), partijen verzocht de dagelijkse mailwisseling te stoppen. Hij deed dat onder de toezegging een omvattende beschouwing te zullen schrijven. Daarin moet plaats zijn voor een stuk historie, de huidige stand van zaken en een toekomstgerichte visie over de aanpak van de, door sommigen gevoelde. problematiek.

B. HISTORIE

In 2012 vestigde zich een paar Torenvalken op een oud kraaiennest, op een lichtmast aan de rand van het Norfolkterrein.

In 2012 ontdekte een vogelaar een succesvol broedende Torenvalk op een oud eksternest in het hoge geleidelicht op het Norfolkterrein.

Diersoorten laten zich, als zij zich ergens vestigen, altijd leiden door drie 'principes':

- * habitat (dat moet voldoen aan de kwaliteitseisen die een soort stelt);
- * territoriale interactie met soortgenoten;
- * de beschikbaarheid van voor de soort geschikt voedsel.

Tezelfdertijd zijn deze 'principes' ook een beperking. Als voorbeeld: een habitat kan visueel gezien nog zo aantrekkelijk lijken, als het geschikte voedsel niet voorhanden is, is het met de vestiging gauw gedaan. Verder zijn soorten, dus ook vogels, in de broedtijd strikt territoriaal; zij hebben een minimale hoeveelheid eigen leefruimte nodig (ook weer afhankelijk van landschap en hoeveelheid voedsel) waarbinnen zij geen soortgenoten dulden.

De torenvalk vestigde zich er, omdat het gebied voldeed aan zijn eisen van habitat, territoriale beschikbaarheid en de aanwezigheid van voedsel, ook in de verdere omgeving van het nest (jachtgebied).

~~Een zich betrokken voelende vogelliefhebber nam in 2013 het initiatief het kraaiennest, waarin zich prikkeldraad bevond, te verwijderen en met toestemming van de gemeente en de grondeigenaar een nestkast voor de torenvalk te plaatsen. Dat laatste blijft vreemd, want er waren immers meer kraaiennesten beschikbaar waaruit de torenvalk zou kunnen kiezen.~~

~~Overigens is het weghalen van een kraaiennest zonder ontheffing van de Flora- en faunawet een niet-toegestane handeling.~~

Aan het begin van het broedseizoen 2013 bleek dat het eerdergenoemde oude eksternest was verwijderd. De Torenvalken moesten op zoek naar een nieuw nest. Daarbij leken zij te gaan kiezen voor een van twee - op lichtmasten op het Norfolkterrein aanwezige - kraaiennesten. Daar die nesten echter met prikkeldraad doorregen waren, werd er, na overleg met de Werkgroep Roofvogels Nederland, de gemeente Den Haag en de Haagse Vogelbescherming een nieuwe nestkast op een van die masten opgehangen en werden - op basis van de wettelijke zorgplicht - de prikkeldraadnesten verwijderd.

C. OVERWEGINGEN

Er is vooral veel discussie ontstaan over de effecten van predatie door de torenvalk op de lokale populatie van huismussen. Dat liep uiteen van "predatie is juist gunstig" (de zwakke broeders worden uitgeselecteerd en de reproductiedrang neemt toe) tot "de aanwezigheid van de torenvalk is de doodsteek voor de huismuspopulatie", en alles wat daar tussen in zit! Ergens is die discussie merkwaardig en gestoeld op emoties en indrukken. Er is namelijk nooit gericht onderzoek gedaan naar de prooidierselectie van het bewuste paar torenvalken. Wel is het tellers van vogeltrek, die zich in de nabijheid ophielden, opgevallen dat de prooien (gebaseerd op foto's van overvliegende torenvalken) hoofdzakelijk bestaan uit muizen en mollen, aangevuld met zandhagedissen. Zangvogels als prooi kwamen zeer beperkt voor op de foto's en die zangvogels waren bovendien van diverse pluimage. Overigens moet bij dit alles bedacht worden dat de huismuspopulatie pas in beeld kwam ten tijde van het bestemmingsplan Scheveningen Haven. Daarvoor was er al een florerende populatie huismussen, die geen 'last' hadden van de ook toen al rondjagende torenvalken.

Volgens literatuurbronnen (waaronder het op de gebieden broedecologie en voedselkeuze gespecialiseerde Handbuch der Vögel Mittel Europas) toont onderzoek in Polen (Wroclaw) en Duitsland (München) het volgende aan:

Polen: de onderzochte prooien bestonden uit 608 zoogdieren (81% van de gewervelden) en 46 vogels (6,9% van de gewervelden);

Duitsland: de onderzochte prooien bestonden uit 916 zoogdieren (98,5 % van de gewervelden) en 7 vogels (0.8% van de gewervelden).

In tegenstelling tot soorten als sperwer, havik en slechtvalk (echte vogeljagers) kan de torenvalk toch meer als een specialist op het gebied van kleine zoogdieren worden beschouwd. De torenvalk zit daarmee in een andere ecologische niche. Het blijft echter jammer dat er geen nauwkeurige analyse beschikbaar is van prooi-inname van het Norfolkpaartje; hier wreekt zich het ontbreken van een webcam, die dat feilloos in kaart zou kunnen brengen.

(Hoewel de HVB is aangeboden om in 2016 een webcam te installeren, is daarvan geen gebruik gemaakt.)

D. HOE KWETSBAAR IS DE MUSSENPOPULATIE OP HET NORFOLKTERREIN

Het mag duidelijk zijn dat deze populatie kwetsbaar is, maar ecologisch beschouwd geldt dat voor 'eilandpopulaties' van welke soort dan ook. Niettemin is deze populatie al een aantal jaren stabiel. Maar dat laat onverlet dat deze huismussen aandacht behoeven, gelet op de ontwikkelingen op en rond het Norfolkterrein. Deze aandacht krijgt de soort inmiddels al.

Het is jammer dat de zuiverheid van de discussie versluierd werd door de vermeende kwalijke rol van de torenvalk.

Overigens is het een ecologische wet dat de stand van predatoren wordt bepaald door de hoeveelheid voedsel. Predatoren zullen hun prooidieren, waarvan zij voor hun eigen voortbestaan afhankelijk zijn (!) dan ook nooit uitroeien. Sowieso hebben predatoren ook geen invloed op de bestandsontwikkeling van prooidieren.

Het zijn zaken als klimatologische ontwikkelingen, veranderingen in het landschap of in het gebruik daarvan e.d. die een sturende invloed kunnen hebben op de verspreiding van diersoorten. Recentelijk verdwenen uit ons land kuifleeuwerik, duinpieper en ortolaan als broedvogel. Niet vanwege een predator, maar omdat zij vanwege hun specifieke habitateisen niet konden opboksen tegen snelle veranderingen in hun leefomgeving.

Dat is iets dat nu speelt rond de afname van onze weidevogels. De menselijke neiging is de schuld daarvan te geven aan predatoren (vos, marterachtigen, buizerd, kraai). Natuurlijk vindt er ook predatie plaats, maar de oorzaak is hier toch vooral gelegen in het feit dat de weidevogels de intensivering binnen de agrarische sector niet kunnen bijhouden. Denk daarbij aan ontwatering en het gebruik van snel groeiende kweekgrassen, die aantrekkelijk zijn voor ganzen maar (omdat daar geen kruiden en insecten in voorkomen) de nagel aan de doodskist van de weidevogels zijn.

Willen wij iets betekenen voor de huismussen van het Norfolkterrein, dan dienen wij dus vooral in te zoomen op hun habitatbehoeften en die te consolideren en, waar nodig, te versterken. Overigens zijn, in het kader van het Bestemmingsplan Scheveningen Haven, al mitigerende maatregelen voor de aanwezige broedvogels beschreven.

Ook bij de nieuwe bebouwing wordt rekening gehouden met de leefcondities van de huismussen.

Het verdient aanbeveling de mitigerende maatregelen te plaatsen op de site van de HVB, zodat iedereen kan toetsen.

E. DE TORENVALK

Tot nu toe is niet gebleken dat de torenvalk invloed heeft op de stand van deze populatie huismussen, hoewel hij er best wel eens zal vangen. Of de torenvalk nu gebruik maakt van een nestkast of een kraaiennest is daarbij niet opportuun. Het is dus niet zo dat de

aanwezigheid van een nestkast per definitie leidt tot de vestiging van een broedpaar torenvalk (aan vestiging liggen andere principes ten grondslag, waarvoor te raadplegen hoofdstuk B van deze nota).

Over de voedselpreferentie van de torenvalk is hiervoor genoeg geschreven. Bovendien, de torenvalk was óók voor 2012 al een frequente gast op het Norfolkterrein **en het aangrenzende 'zenderduin'**, terwijl de huismuspopulatie er floreerde. ~~Dat laat onverlet dat het beter zou zijn torenvalken zelf te laten bepalen waar zij gaan broeden (zie ook volgend hoofdstuk).~~

F. NESTKASTEN IN HET ALGEMEEN

Aan het plaatsen van nestkasten zitten twee aspecten, die nadere beschouwing verdienen. Enerzijds kan het leiden tot een (tijdelijke) toename van populaties (gepaard gaande met inkrimpende territoriumomvang). Dit fenomeen doet zich voor bij mezenpopulaties. De aanwezigheid van teveel nestkasten kan leiden tot een bevolkingsexplosie van jongen, die vervolgens niet gevoerd kunnen worden omdat de territoria kleiner zijn en er uiteindelijk minder voedsel beschikbaar is voor de jongen (leidend tot toenemende sterfte). Ook de volwassen vogels zullen conditioneel achteruitgaan, omdat zij meer 'ruzies' met hun burens krijgen. Het zonder noodzaak werkt contraproductief.

Een ander aspect is dat nestkasten ook worden gebruikt om bedreigde (of in aantal afnemende) soorten een steuntje in de rug te geven. Daarbij wordt over het hoofd gezien dat vogelsoorten "een reden hebben" om in aantal achteruit te gaan. Vaak is dat kwaliteits aantasting van hun leefomgeving. Het ophangen van nestkasten is daarvoor echter geen oplossing, als niet tegelijkertijd handelingen in gang worden gezet om (a) te onderzoeken waarom bepaalde soorten achteruitgaan en (b) maatregelen te treffen om de kwaliteitsachteruitgang van landschappen te stoppen en waar nodig de kwaliteit ervan te verbeteren.

G. SAMENVATTING EN CONCLUSIE

In het vorenstaande is nagegaan of de huismuspopulatie op het Norfolkterrein gevaar loopt vanwege de aanwezigheid van een broedpaar torenvalk. Gelet op de ecologische niche van de torenvalk is daarvan geen sprake, hoewel enige predatie natuurlijk wel degelijk voorkomt.

Een grotere bedreiging wordt gevormd door de gevolgen van de voorgenomen (bouw-) activiteiten op en rond het Norfolkterrein. Daar zijn echter mitigerende maatregelen voor getroffen. Die moeten vooral ten doel hebben de landschapskwaliteit voor de huismus te borgen. Daarbij moet vooral gedacht worden aan beplanting (bruidsluiers) en ruige zanderige veldjes.

De nestkast voor de torenvalk is in principe overbodig; de torenvalk is prima in staat om op basis van habitat en voedsel zelf keuzes te maken over wel of niet vestigen. ~~Het weer verplaatsen van deze nestkast is echter geen optie.'~~

Nu de nestkast echter inmiddels op verzoek van de projectontwikkelaar en in overleg met de gemeente - i.v.m. bouwactiviteiten op het Norfolkterrein - is verplaatst naar het nabijgelegen oude zendercomplex, is er vooralsnog geen reden om daarin verandering voor te stellen. Zeker niet nu blijkt dat de Torenvalken er alweer succesvol in broeden.

~~De gemeente onderhoudt al contacten met de HVB over nestkasten in de openbare ruimte. De HVB is bevoegd nestkasten op te hangen, particulieren niet (voor zover het de openbare ruimte betreft).~~

Vastgesteld in bestuursvergadering d.d. 28 januari 2016 van de Haagse Vogelbescherming